

Naar een vitale, emissiearme melkveehouderij met toekomst

Samen-
vatting

Coalitie Toekomstgerichte
Melkveehouderij

Rabobank

Naar een vitale, emissiearme melkveehouderij met toekomst

Een plan van samenwerkende organisaties binnen de sector

De Nederlandse melkveehouderij voelt zich uitgedaagd door de grote maatschappelijke vraagstukken zoals klimaatverandering, behoud van biodiversiteit en de invloed van stikstofuitstoot op de natuur. Die vraagstukken hebben betrekking op de samenleving als geheel, maar zijn ook van groot belang voor veel veehouders die nu onzekerheid ervaren over de toekomst van hun bedrijf. Daarom presenteren organisaties rond de sector een toekomstplan voor een vitale, emissiearme melkveehouderij: LTO Nederland, de Nederlandse Zuivelorganisatie NZO, Rabobank en het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt NAJK. Het terugbrengen van de stikstofuitstoot vanuit de melkveehouderij staat in deze voorstellen centraal. Natuurlijk staan die niet los van de andere aspecten van de relatie van melkveehouderij en samenleving zoals milieu, energie en klimaat. De voorstellen zijn hiermee niet in strijd maar dragen er vaak ook aan bij.

De melkveehouderij levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse samenleving en wil dat blijven doen. We zorgen voor voldoende, duurzame en gezonde voeding, voor een leefbaar en rijk landschap en voor een flinke bijdrage aan het nationale handelsoverschot. Daar zitten echter ook minder positieve kanten aan. Die willen we in hun tegendeel omzetten. Het plan dat we hier voorstellen doet twee dingen tegelijk: problemen oplossen, en de toekomst veilig stellen voor een vitale, emissiearme melkveehouderij. Bij de huidige uitdagende marktomstandigheden zijn de vereiste investeringen niet makkelijk op te brengen met behoud van een acceptabel inkomen. Omdat het gaat om vraagstukken met een breed, maatschappelijk karakter doen we een beroep op financiële ondersteuning door de overheid.

Aanpakken stikstofcrisis

In de afgelopen decennia heeft de sector de uitstoot van stikstof al met 63% teruggebracht. Toch voelen we ook nu onze verantwoordelijkheid. Verder terugdringen moet en kan, om ruimte te maken voor bedrijfsontwikkeling in de toekomst en een sterkere natuur. Daarvoor stellen we een pakket maatregelen voor waarmee we de in het wetsvoorstel vereiste 26% lagere uitstoot in 2030 denken te overschrijden. Het pakket is doorgerekend door Wageningen Economic Research (WEcR)¹ en komt op 28% minder uitstoot in 2030, waarmee ruimschoots hetgeen ingevuld wordt wat de wet vereist. Het gaat om maatregelen die geen meeropbrengsten opleveren, dus die ten laste komen van het bedrijfsresultaat. De melkveehouders kunnen de lasten daarvan, die door de WEcR zijn berekend, niet zelf dragen. Ook zal er naast deze maatregelen nog veel nodig zijn in de sfeer van onderzoek, advies, ontwikkeling en kennisverspreiding om de sector daadwerkelijk in beweging te krijgen.

De WEcR-onderzoekers zien op termijn goede kansen voor een grotere reductie, mogelijk tot circa de helft. Minder emissie geldt voor de hele sector, maar moet worden bereikt door individuele bedrijven - niet vrijblijvend, maar wel flexibel zodat elk bedrijf passende maatregelen kan kiezen.

De aanpak die wij voorstellen is gebaseerd op investeren:

- 1) **in de bedrijven:** de locatie, de stallen en de grond
- 2) **in een sterkere structuur:** optimale verkaveling en meer grondgebondenheid.
- 3) **in het management:** voeren, beweiden en bemesten.

Op deze drie punten moeten het rijk, de melkvee- en zuivelsector en de provincie voortvarend optreden. Dan kunnen we een perspectief naar ons toe halen waarbij iedere ondernemer door eigen vakmanschap bijdraagt aan het resultaat en tegelijk zijn bewegingsvrijheid als ondernemer behoudt.

Investeren in de bedrijven

Met technische maatregelen om de emissie vanuit stallen te beperken kunnen belangrijke resultaten worden bereikt. Het kan gaan om het aanpassen van bestaande stallen of om nieuwe stalsystemen met nieuwe, vooruitgeschoven technieken. Nodig is wel dat de bedrijven waarom het gaat legaal zijn binnen het kader van de Natuurbeschermingswet.

Aanpassen bestaande stallen

Met het aanpassen van bestaande stallen kan een vermindering van de stikstofemissie worden bereikt van 4,7 kiloton. Dat vraagt een minimale investering van 780 miljoen euro over er negen jaar tot 2030. Mogelijk kan het budget voor de beëindigingsregeling voor dit doel worden ingezet. Om pioniers te belonen zou de financiële bijdrage in de eerste jaren hoger kunnen zijn dan in de latere jaren. Ook kan met oudere stallen worden begonnen.

¹ [Wageningen Economic Research, rapport 2021-052](#)

Invoeren nieuwe stalsystemen

Bij het bouwen van een nieuwe stal heeft de melkveehouder meer mogelijkheden om de emissie te beperken. Dan kunnen de meest vooruitstrevende technieken worden toegepast, waarbij mest en urine gescheiden worden opgeslagen – ook goed voor het klimaat. Ook systemen zonder mestkelder komen in beeld, waarbij de mest direct wordt verwerkt tot een hoogwaardig product, bijvoorbeeld kunstmestvervanger. Gescheiden opslag, emissiearme vloeren, vergisters, stikstofstrippers en de productie van biogas waarmee fossiele energie overbodig wordt gemaakt – de mogelijkheden zijn er.

Investeren in een sterkere structuur

Een sterke structuur van de sector is nodig om de doelen voor natuur en landschap te halen. Beschikbaarheid en financierbaarheid van grond zijn daarvoor cruciaal. Maatregelen die daartoe leiden brengen voorziene kosten mee van 389 miljoen euro.

Grootschalige herverkaveling en grondfonds

Een grootschalige herverkaveling is nodig: grotere huiskavels, bijeenbrengen van veldkavels, grondverbetering, drainage, ontsluiting. Zie het programma “Verkavelen voor Groei” van LTO Nederland en het Kadaster. Hiervoor zijn gebiedsprocessen een belangrijk aanknopingspunt. Betrokken partijen zoals terreinbeherende organisaties, waterschappen, de provincie en uiteraard de landbouw, moeten nauw samenwerken. Ook moet er een bedrijfsverplaatsingsregeling komen voor bedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden met hoge uitstoot en/of verouderde stallen en/of slechte verkaveling. Wij stellen daarnaast een landbouw-grondfonds voor met daarin 1 miljard euro om bedrijven te helpen meer grondgebonden te worden. Banken, beleggers en terreinbeherende organisaties (TBO's) kunnen hierin een rol spelen. Grond van bedrijven die stoppen kan via dit fonds in erfpacht worden uitgegeven of tijdelijk worden ‘gestald’ om later te worden gebruikt door toekomstgerichte bedrijven.

Meer grondgebondenheid

Meer grondgebondenheid is gewenst voor het klimaat en uit ecologisch oogpunt, en het vormt mede de basis voor de effectiviteit van stalmaatregelen. Het leidt ook tot meer mogelijkheden voor weidegang en lagere bewerkingskosten, en tot minder uitstoot per hectare. Alle mogelijkheden moeten worden aangeboden om ondernemers in die richting te helpen. Het streven moet zijn: 25% extra blijvend grasland per bedrijf. Daarvoor zijn in de eerste plaats de bestaande regelingen voor bedrijfsbeëindiging geschikt, waarlangs grond beschikbaar komt van stoppende bedrijven. Ook voor gronden binnen het Nationaal Natuur Netwerk kunnen combinaties met landbouw worden gevonden.

Maximaal verpachten van overheidsgrond

Van overheden op verschillende niveaus mag gevraagd worden zich maximaal in te spannen om landbouwgrond die in het kader van opkoop- en beëindigingsregelingen in handen komt van de overheid, ter beschikking te stellen bijvoorbeeld door langjarige pacht, van blijvende agrarisch ondernemers. De totale kosten van dit pakket maatregelen voor een betere structuur zullen minimaal 389 miljoen euro belopen.

Alle bedrijven die willen verduurzamen moeten dus toegang hebben tot de beschikbare financiering. Belangrijk voor een sterkere structuur is ook het behoud van de fosfaatrechten die aan de sector zijn toegekend.

Investeren in management

Op de bedrijven zijn nog veel maatregelen mogelijk om de emissie van stikstof te verminderen. Het beste resultaat wordt behaald als iedere ondernemer de mix kiest die past bij zijn eigen kwaliteiten en bedrijf. Voorbeelden van maatregelen zijn: efficiënter voeren, efficiënter bemesten en meer weidegang. WEcR berekent daarvoor 149 miljoen euro aan investeringen in wateropslag. Welkome neveneffecten zijn minder import van soja door meer eiwitteelt, minder gebruik van kunstmest en een betere bodem- en waterkwaliteit. Ook in de voorwaardenscheppende sfeer zijn nog veel investeringen nodig, zoals in onderzoek, ontwikkeling, kennisverspreiding en gebiedsstructuur. Om te zien of voldoende effect wordt bereikt worden indicatoren gebruikt, bijvoorbeeld emissie per dier, kg melk en/of ha grond. Een instrument als de reeds beschikbare Kringloopwijzer is hier geschikt voor. Ondernemers werken in stappen toe naar de norm voor 2030, waarvan de hoogte uiteraard vast staat. Die norm moet haalbaar en betaalbaar zijn. Uiteraard mag het bereiken ervan niet ten koste gaan van andere belangrijke factoren zoals dierwelzijn en diergezondheid. Er moet niet alleen worden geïnvesteerd. Vaak zullen de operationele kosten ook hoger zijn. Steun van de overheid is daarbij nodig, maar ook belanghebbende partijen uit de keten, waterschappen en banken kunnen hier een rol spelen. Daarnaast kan aansluiting worden gezocht bij de ecoregelingen van de EU en het puntensysteem dat daaraan mogelijk wordt verbonden.

*Tot slot

Met deze aanpak van drievoudig investeren kan de melkveehouderij de financieel gezonde economische motor zijn die door samenwerking bijdraagt aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken: uiteenlopend in schaal en bedrijfsstijl, innovatief in vakmanschap en bedrijfsprocessen, en gericht op een kringloop met minimaal verlies. Anders dan bij een geforceerde krimp van de melkveehouderij houden we daarmee de positieve bijdrage van de sector aan de samenleving in stand en verstevigen die zelfs. Tegelijkertijd bieden we houvast aan ondernemers die zich verder willen ontwikkelen als melkveehouder, maar in de huidige situatie te maken hebben met grote onzekerheden.

Op basis van de hier gepresenteerde visie en de bijgevoegde doorrekening van het minimaal noodzakelijke pakket maatregelen door de WEcR, wil de melkveehouderij graag in gesprek met vertegenwoordigers van beleid, politiek, maatschappelijke organisaties en alle andere geïnteresseerden. Laten we de melkveehouderij een toekomst geven die de samenleving in alle opzichten ten goede kan komen.